

Т.М. Махомета
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Умань, Україна
e-mail: tetjanka1984@mail.ru

ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРШОКУРСНИКІВ

Навчання у вищому навчальному закладі – один із найважливіших періодів у житті молодшої людини. Тому навчання як діяльність має місце там, де дії людини управляються свідомою ціллю засвоїти певні знання, навички, уміння, і чим більш значуща для студента ця діяльність, то вищі її результати.

Ефективність процесу навчання залежить від психологічної підготовленості студентів до навчально-пізнавальної діяльності, яка передбачає: усвідомлення студентом мети навчання, що стимулює його навчально-пізнавальну діяльність; фізіологічну і психологічну готовність до навчання; бажання вчитися та активність у процесі навчання, вміння зосередитися на навчальній діяльності; належний рівень розвитку.

Основним в навчальній діяльності є вирішення навчальних завдань та вдосконалення навчальних дій, а також самоконтроль та самооцінка їх результатів. Вона характеризується метою, мотивами, пізнавальними процесами, починаючи зі сприйняття інформації і закінчуючи функціонуванням найскладніших творчих процесів, різних емоційних виявів і т.д. Якщо навчання перетворюється в творчість, то це особливо сприятливо впливає емоційну сферу студента, загострює його пам'ять та увагу, викликає почуття радості та задоволення, сприяє підвищенню інтересу до пізнавальної діяльності [2].

З точки зору психології пізнавальна діяльність розглядається як послідовність процесів отримання студентом інформації, аналізу цієї інформації, застосування її у внутрішній світ суб'єкта та відповідної реакції. З погляду педагогіки пізнавальна діяльність – це двосторонній взаємозалежний процес: діяльності педагога з організації пізнавальної діяльності студента та особистої самореалізації студента. Причому кінцевим результатом зусиль педагога є перетворення спеціально організованої пізнавальної активності студента у його власну пізнавальну діяльність. Здатність студентів до пізнавальної діяльності – одна з головних складових освітньої компетентності, яка дозволяє їм ефективно здійснювати самостійне навчання.

Під навчально-пізнавальною діяльністю студентів Меньяйлов С. М. розуміє процес і результат засвоєння способів дій, знань, які необхідні для здійснення професійної діяльності, розвитку пізнавального інтересу, творчих здібностей, пізнавальної активності і самостійності в умовах удосконалення змісту, форм і методів навчання. Він виділяє основні фактори, які найбільше впливають на процес формування навчально-пізнавальної діяльності студентів: дотримання вимог дидактичних принципів навчання; сформованість мотиваційної сфери особистості у ставленні до діяльності і окремих її дій; професійна спрямованість викладання фундаментальних дисциплін; наступність у вивченні тем і навчальних предметів; педагогічна майстерність викладача; рівень використання комп'ютерної техніки, засобів мультимедіа, мережі Internet, якість навчально-методичного забезпечення; адекватний і своєчасний контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів і відповідний корегувальний вплив; співробітництво і співтворчість суб'єктів навчальної діяльності [5].

Навчання у вищому навчальному закладі суттєво відрізняється від навчання в шкільному закладі, бо розраховане на високий рівень свідомості та особисті інтереси студентів. Тому що, для успішного навчання у вузі одного лише сформованого в школі уміння вчитися вже недостатньо. Важливо, щоб студент не просто вмів вчитися самостійно, а спрямовував свою творчу пізнавальну активність на життєве самовизначення й професійне самоствердження. Головною метою для студента-першокурсника є оволодіння способами і прийомами навчальної діяльності. Першокурсники інколи неуспішно засвоюють знання, тому, що в них не сформовані такі якості особистості, як здатність навчатися самостійно, контролювати і оцінювати себе, вміння правильно розподілити робочий час для самостійної підготовки, не уміють виділяти головного, аналізувати, працювати з літературою. Враховуючи ці обставини навчальний процес на першому курсі слід організовувати у такий спосіб, щоб допомогти студентам перейти на вищий рівень навчання [1].

Пізнавальна мотивація, інтерес до вибраної професії та її опанування – один з найважливіших факторів успішного навчання студентів. Чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників (мотивів) спонукають людину до діяльності, тим більше зусиль вона здатна докладати. Високомотивовані індивіди більше працюють і, як правило, досягають кращих результатів у діяльності. Часто трапляється так, що менш здібний, але більш мотивований студент досягає вищих успіхів у діяльності, ніж його обдарований товариш. Це й не дивно, оскільки людина з високим рівнем мотивації працює і досягає кращих результатів [3, 4].

Ефективність та результативність процесу навчання залежить не тільки від працездатності та підвищеної мотивації, а й від адаптації студента у навчальному закладі. Період адаптації першокурсника пов'язаний із руйнуванням раніше сформованих стереотипів, що може продовжувати труднощі як у навчанні, так і в спілкуванні. Адаптаційний період у різних студентів відбувається по-різному, залежно від їхніх індивідуально психологічних особливостей, рівня готовності до навчання у вищій школі. Якщо адаптація відбулась, розпочинається процес індивідуалізації пізнавальної діяльності й поведінки студента, з'являється настанова на розвиток індивідуальних якостей пізнавальних процесів, формується індивідуальний стиль розумової діяльності [6].

Підсумовуючи вище сказане, можна визначити низку завдань, які б сприяли ефективному розвитку навчально-пізнавальної діяльності студентства, а саме: формування студента як суб'єкта майбутньої професійної діяльності; створення у процесі навчання відповідного мікросередовища, яке б сприяло реалізації пізнавального та творчого потенціалу студентства; визначення алгоритму дій викладача і студентів, необхідних для якісного навчання; розвиток в учасників навчального процесу здатності до рефлексії; створення психолого-педагогічних умов з метою розвитку пізнавальної активності студента, реалізації його творчого потенціалу.

Література

1. Бевз В.Г. Історія математики у фаховій підготовці майбутніх учителів: Монографія.– К.: НПУ імені Драгоманова, 2005. – 360с.
2. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психология высшей школы: Учеб. пособие для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – Минск: Изд-во БГУ, 1981. – 383 с.
3. Занюк С. Психологія мотивації: Навч. посібник. – Київ: Либідь, 2002. – 304 с.
4. Лапенко М., Моисеев В. Формирование готовности ученика основной школы к обучению в старшей школе // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – №6. – с. 42-56.
5. Методичні засади контролю пізнавальної діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів із загальної фізики: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 – «Теорія та методика навчання (фізика)» // С. М. Меньялов. – К., 2008. – 33 с.

6. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2008.– 352 с.

Анотація. Махомета Тетяна Миколаївна. Психолого – педагогічні особливості управління навчально-пізнавальної діяльності першокурсників. *В матеріалах доповіді вказано основні фактори, які найбільше впливають на процес формування навчально-пізнавальної діяльності студентів. Основну увагу ефективності процесу навчання приділено мотивам та адаптації першокурсників у вищому навчальному закладі.*

Ключові слова: навчальна діяльність, пізнавальна діяльність, мотиви , адаптація студентів

Summary. Mahometa Tetyana Mykolaivna. Psychological and pedagogical peculiarities of educational and cognitive of the first year students acting managing. *The main factors which have a greate influence on the process of forming educational and cognitive students acting have been indicated in the article. The main attention of effectiveness process of educational is dedicated to the motives and adaptation of the first year students in higher educational establishment.*

Key words: educational activity, cognitive acting, motif, students adaptation.

Аннотация. Махомета Татьяна Николаевна. Психолого-педагогические особенности управления учебно-познавательной деятельности первокурсников. *В материалах доклада указано главные факторы, которые наиболее влияют на процес формирование учебно-познавательной деятельности студентов. Главное внимание эффективности процессу обучения уделено мотивам а также адаптированию первокурсников у высшем учебном завидении.*

Ключевые слова: учебная деятельность, познавательная деятельность, мотивация, адаптирование студентов.